

Loppuraportti

Kohti Liikkuvampaa ja Sporttisempaa Päijät-Hämettä -hanke

1.1.2025-31.12.2025

Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry | Jaakko Rätty

Hanketta rahoitti Päijät-Hämeen Liitto alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen rahoituksesta (AKKE)

Päijät-Hämeen liitto

Euroopan unionin
osarahoittama

Sisällys

Esipuhe	5
1. Johdanto hankkeeseen	5
1.1 Hankkeen tavoitteet	5
1.2 Miksi dialogit + seuratoiminnan taustakartoitus + verkostot?	6
Tämän raportin rajaus.....	6
1.3 Hankkeen kokonaisuus: tavoitteet, toimenpiteet ja eteneminen.....	6
1) Nykytilan kartoitus	6
2) Dialogit – yhteisen ymmärryksen rakentaminen.....	7
3) Kehittämistoimenpiteet: tulevaisuuskuva ja pilotit.....	7
1.4 Mitä hankkeessa tehtiin.....	7
2. Aineistot ja menetelmät	8
2.1 Seuradialogit	8
2.2 Seuratoiminnan taustakartoitus, kysely (PHLU-aineisto)	8
2.3 Muut hankeaineistot (kysely ja haastattelut)	9
3. Taustakehys: tutkimus, verkostot ja alueelliset mallit.....	9
3.1 Lasten ja nuorten liikkumisen muutos, eriytyminen ja varhainen drop-out	10
3.2 Yhdenvertaisuus, kustannukset ja osallistumisen esteet	10
3.3 Olosuhteet ja tilat seuratoiminnan mahdollistajina ja rajoitteina	11
3.4 Koulu–seura-yhteistyö ja arjen integraatio	12
3.5 Kilpa- ja huippu-urheilun rajapinta seuratoiminnassa.....	12
3.6 Valmennustyö, kuormitus ja seurojen työnantajavastuu	13
3.7 Vanhempien rooli seuratoiminnan dynamiikassa	13
3.8 Taustakehityksen yhteenveto	14
4. Moniarvoinen seuratoiminta – mitä seuratoiminta merkitsee?	14
5. Seuratoiminnan arjen rakenteet ja olosuhteet	17
5.1 Koulutilojen käyttö – lähellä arkea, mutta vaihtelevat pelisäännöt.....	18
5.2 Kunnan tilat ja vuorojako – läpinäkyvyys, reiluus ja uusien toimijoiden mahdollisuus	18
5.3 Yksityiset tilat – toiminnan mahdollistaja ja taloudellinen riski	19

5.4 Viestintä ja näkyvyys – seuratoiminnan sisäänkäynti	19
5.5 Seuran sisäiset rakenteet – johtaminen, työnjako ja jaksaminen	19
6. Jännitteet ja kipupisteet.....	20
6.1 Kohtuuhintaisuus vs. kustannuspaine	20
6.2 Tilojen kysyntä vs. saatavuus ja läpinäkyvyys	21
6.3 Kilpa- ja huippu-urheilun vaatimukset vs. joustavat harrastuspolut.....	21
6.4 Tekijäresurssi vs. laatuvaatimukset	21
6.5 Viestinnän monikanavaisuus vs. käytettävissä oleva aika	22
6.6 Keskuskaupunki vs. reuna-alueet	22
7. Ratkaisusuunnat.....	22
7.1 Saavutettava viestintä ja näkyvyys	22
7.2 Vapaaehtoisen polku ja mikrotehtävät.....	23
7.3 Koulutilat ja kunnan olosuhteet.....	23
7.4 Taloudellinen saavutettavuus ja tukirakenteet	23
7.5 Joustavat harrastus- ja urheilijapolut	24
7.6 Turvallinen ja yhdenvertainen toimintaympäristö	24
7.7 Yhteistyö yli seura- ja kuntarajojen.....	24
8. Päijät-Hämeen seuratoiminnan tulevaisuuskuva 2030	25
8.1 Tavoitetilat	25
8.2 Arjen esimerkit.....	26
9. Suositukset ja pilotit.....	26
9.1 Priorisoidut suositukset	26
9.2 Pilotit	27
10. Yhteenveto ja seuraavat askeleet	27

Tiivistelmä

Tämä raportti kokoaa Päijät-Hämeen liikunta- ja urheiluseurojen arjesta sekä kehittämistarpeista syntynyttä yhteistä ymmärrystä. Koonti perustuu seuradialogeihin (8 tilaisuutta; 13 muistiota), seuratoiminnan taustakartoitukseen 2025 (PHLU-aineisto, n=77), verkostotilaisuuksissa esiin nousseisiin tausta- ja mallinostoihin sekä täydentäviin seurahaastatteluihin.

KESKEISET HAVAINNOT

- Ilmapiiri ja turvallisuus ovat vahvuuksia: yhdenvertaisuus 88 % ja turvallisuuden kokemus 87 %.
- Talous koetaan pääosin vakaaksi (82 %) ja osallistumismaksut kohtuullisiksi (96 %), mutta kustannuspaine näkyy arjessa.
- Viestintä on selkein kehitystarve: viestintäsuunnitelma on 22 %:lla ja markkinointisuunnitelma 13 %:lla seuroista.
- Tekijä- ja osajaresurssi on pullonkaula: riittävästi vapaaehtoisia kokee olevan 29 % ja valmentajan/ohjaajan polku on selkeä 24 %:lla.
- Olosuhteissa perustaso on monin paikoin riittävä, mutta pelisäännöt, varauskäytännöt ja kustannusrakenne synnyttävät kitkaa.

KESKEISET JÄNNITTEET

- Kohtuuhintaisuus ja matala kynnys vs. olosuhde- ja kustannuspaine (erityisesti yksityisissä tiloissa).
- Kilpa- ja huippu-urheilun vaatimukset vs. joustavat harrastuspolut ja kokonaiskuormituksen hallinta.
- Vapaaehtoisten riittävyys vs. toiminnan laajuus ja laatuvaatimukset (turvallisuus, yhdenvertaisuus, vastuullisuus).
- Keskuskaupunki vs. reuna-alueet (matkat, lajikirjo, joukkueiden muodostaminen ja yhteistyön tarve).

RATKAISUSUUNNAT (LYHYESTI)

- Seuraviestinnän peruspohjat ja tuki (selkokieli, saavutettavuus, monikanavaisuus).
- Vapaaehtoisen polku ja mikrotehtävät (roolitus, perehdytys, kiittäminen).
- Koulutilojen ja kunnan tilojen yhteiset pelisäännöt ja läpinäkyvät jakoperiaatteet.
- Taloudellisen saavutettavuuden tukimallit ja kustannusten ennakoitavuus.
- Yhteistyö yli seura- ja kuntarajojen (yhteisryhmät, yhteisvalmennus, yhteiskäyttö).

Esipuhe

Ruohonjuuritason äänellä kohti elinvoimaista seuratoimintaa

Päijät-Hämeen urheiluseurat tekevät joka päivä työtä, jonka arvo näkyy sekä aluetaloudessa että ennen kaikkea lasten, nuorten ja aikuisten hyvinvointina, osallisuutena ja arjen hallintana. Kohti liikkuvampaa ja sporttisempaa Päijät-Hämettä -hankkeen tavoitteena oli pysähtyä kuuntelemaan niitä, jotka tätä arkea pyörittävät: seurojen vapaaehtoisia, työntekijöitä, valmentajia ja vanhempia.

Tämä loppuraportti ei ole päätöksentekoesitys tai tutkimusraportti, vaan koonti kymmenistä keskusteluista ja havainnoista. Aineisto perustuu seuradialogeihin, seuratoiminnan taustakartoitukseen sekä täydentäviin seurahaastatteluihin. Tarkoitus on muodostaa yhteinen tilannekuva ja yhteinen kieli ilmiöille, jotta kehittämistyö voidaan kohdentaa arjen kannalta olennaisiin asioihin.

Dialogeissa näkyi vahva paikallinen me-henki ja suuri potentiaali. Samalla seurojen arjessa tasapainoillaan kilpa- ja huippu-urheilun vaatimusten, matalan kynnyksen harrastamisen, olosuhteiden kustannusten ja saavutettavuuden sekä viestinnän kuormittavuuden välillä. Moni kehittämistarve ei liity tahtoon, vaan joiltakin osin myös rakenteisiin: siihen, miten tilat, vastuut, tuki ja yhteistyö on järjestetty. Myös seuroille itsellään on kehittymisen paikkoja.

Raportin johtopäätökset korostavat tarvetta selkeyttää rakenteita ja vähentää arjen kitkaa. Yhdenvertaisuus vahvistuu, kun kynnystä madalletaan sekä kustannuksissa että kokemuksessa - tunne siitä, että toiminta on minua varten. Olosuhteissa tarvitaan ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä sekä aiempaa älykkäämpää, tietoa hyödyntävää ja lajirajoja ylittävää yhteistyötä. Tämä raportti tarjoaa kunnille ja seuroille yhteisen perustan kumppanuudelle sekä konkreettisille piloteille.

Kiitämme kaikkia hankkeeseen osallistuneita toimijoita. Yksittäisiä henkilöitä ei tässä raportissa nimetä, mutta jokainen ääni on ollut tärkeä yhteisen ymmärryksen rakentamisessa.

1. Johdanto hankkeeseen

1.1 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli:

1. Selvittää Päijät-Hämeen liikunta- ja urheiluseurojen nykytila seuratoiminnan taustakartoituksen ja seurahaastattelujen sekä seuradialogien avulla.

-
2. Kehittää yhteinen visio seuratoiminnan kehittämistarpeista vuoteen 2030 ja määritellä pitkän aikavälin tavoitteet.
  3. Suunnitella ja pilotoida konkreettisia toimintamalleja, jotka tukevat seurojen ja yhdistysten harrastustoimintaa sekä tavoittavat uusia kohderyhmiä.

1.2 Miksi dialogit + seuratoiminnan taustakartoitus + verkostot?

Hankkeessa yhdistettiin kolme tiedonlähdettä, jotta seurojen nykytilasta syntyisi mahdollisimman monipuolinen ja käytännöllinen kokonaiskuva:

- **Dialogit** toivat esiin arjen kokemukset, tunteet, ristivedot ja käytännön haasteet, joita ei tavoiteta kyselyillä. Ne avasivat syitä ilmiöiden taustalla ja auttoivat hahmottamaan, miksi jokin asia on seuroille vaikea tai tärkeä.
- **Seuratoiminnan taustakartoitus** ja seurahaastattelut antoivat systemaattisen, seurojen itsearvioon perustuvan signaalin siitä, missä teemoissa koetaan vahvuuksia ja missä selkeitä kehittämistarpeita.
- **Toiminnanjohtaja- ja puheenjohtajaverkostojen taustatieto** tarjosi yhteisen kielen ja perustelupohjan eri kohderyhmille. Tutkimus- ja mallinostot auttoivat suhteuttamaan paikallisia havaintoja laajempaan kokonaisuuteen.

Tämän raportin rajaus

Tämä loppuraportti kokoaa erityisesti *seuradialogeissa* esiin nousseet havainnot ja tulkinnat sekä *seuratoiminnan taustakartoituksen* signaalit ja vertailee niitä hankkeen aikana hyödynnettyihin tutkimus- ja mallinostoihin. Raportti ei ole päätöksentekoesitys, vaan yhteisen ymmärryksen, keskustelun ja kehittämistyön väline.

1.3 Hankkeen kokonaisuus: tavoitteet, toimenpiteet ja eteneminen

Hanke Kohti liikkuvampaa ja sporttisempaa Päijät-Hämettä eteni kolmessa toisiaan täydentävässä kokonaisuudessa. Tarkoituksena oli muodostaa seurojen arkeen pohjautuva, käytännöllinen tilannekuva ja rakentaa sen pohjalta yhteinen kehittämissuunta kohti vuotta 2030.

1) Nykytilan kartoitus

Nykytilaa koottiin seurojen itsearvioinnin, taustaselvitysten ja keskustelujen kautta.

- Seurat arvioivat omia vahvuuksiaan, haasteitaan ja kehittämistarpeitaan seuratoiminnan taustakartoituksessa (syksy 2025).
- Lisäksi toteutettiin täydentäviä seurahaastatteluja puolistrukturoidulla kysymysrungolla (syksy 2025).
- Taustakartoitus tarjosi valtakunnallisen vertailupinnan ja signaalin kehittämistarpeista.

2) Dialogit – yhteisen ymmärryksen rakentaminen

Hankkeen aikana järjestettiin useita teemallisia seuradialogeja seurojen, yhdistysten, kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Dialogien tarkoituksena oli tehdä näkyväksi arjen kokemukset, jännitteet ja ratkaisusuunnat, ei tuottaa yksittäistä oikeaa vastausta.

Dialogien teemat olivat:

- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo seuratoiminnassa
- Tavoitteellinen harrastaminen ja kilpa-/huippu-urheilu seuratoiminnassa
- Olosuhteet seuratoiminnassa (koulujen tilat, kunnan muut tilat, yksityiset tilat)
- Vanhempien rooli seuratoiminnassa
- Seuratoiminnan saavutettavuus

3) Kehittämistoimenpiteet: tulevaisuuskuva ja pilotit

Hankkeen loppuvaiheessa koottiin Päijät-Hämeen seuratoiminnan tulevaisuuskuva 2030, keskeiset kehittämisteemat ja konkreettiset suositukset. Raporttiin nostetut pilotit on tarkoitettu käytännön kokeiluiksi, joiden avulla seuratoiminnan arkea voidaan kehittää vaiheittain ja yhteistyössä.

1.4 Mitä hankkeessa tehtiin

Hankkeen aikana toteutettiin kaikki hankesuunnitelman mukaiset keskeiset toimet: kesän, syksyn ja alkutalven teemalliset seuradialogit, koontidiologi sekä kokonaisuutta täydentävät seurahaastattelut ja niiden analyysi. Hankkeen lopussa viimeisteltiin seuratoiminnan tulevaisuuskuva 2030 sekä tämä loppuraportti, joka kokoaa laajan aineiston johtopäätökset yhteen. Aineistot (muistiot, osallistujalistat, työajanseurannat ja kyselyvastaukset) muodostavat todennettavissa olevan pohjan hankkeen tuloksille.

2. Aineistot ja menetelmät

2.1 Seuradialogit

Hankkeen aikana toteutettiin **8 seuradialogia** vuoden 2025 aikana eri teemoista.

Dialogeista laadittiin äänitallenteet tai ihmisen tekemät suorat muistiot, jotka sisältävät tiivistelmät, toistuvat teemat, keskustelukoosteet ja esiin nousseet ratkaisuehdotukset.

Dialogeihin osallistui:

- seurojen edustajia
- kuntien viranhaltijoita
- muita teema- ja alakohtaisia sidosryhmiä

Aineistoa ei käsitelty sanatarkkoina litteraatteina, vaan **teemoittelemalla**: tunnistettiin, mitä havaintoja toistui, missä kohdin ilmeni jännitteitä ja millaisia ratkaisuideoita osallistujat toivat esiin. Analysointiin hyödynnettiin eri tekoälytyökaluja.

2.2 Seuratoiminnan taustakartoitus, kysely (PHLU-aineisto)

Seuratoiminnan taustakartoitus on seurojen itsearvioon perustuva, alueellisesti toteutettu tilannekuvakysely, jota tässä raportissa käytetään signaalina seurojen kokemista vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Tässä raportissa tarkastellaan PHLU-alueen vastauksia (n=77) suhteessa dialogeissa esiin nousseisiin havaintoihin.

Taustakartoituksen keskeiset nostot (PHLU):

Vahvuudet:

- yhdenvertaisuus 88 %
- turvallisuuden kokemus 87 %
- talouden vakaus 82 %
- osallistumismaksujen kohtuullisuus 96 %

Kehittämistarpeet:

- markkinointisuunnitelma 13 %
- viestintäsuunnitelma 22 %
- riittävästi vapaaehtoisia 29 %
- valmentajan/ohjaajan polku 24 %
- ajantasainen strategia 40 %

Tuen tarve:

- kiinnostus viestintä-/markkinointisuunnitelman tukeen 73 %
- kiinnostus strategiatyön tukeen 58 %

Koulutustarpeet (kiinnostuneita vähintään):

- viestintäkoulutus 69 %
- varainhankinta 64 %
- hyvä hallinto 54 %
- vastuullisuus 51 %

2.3 Muut hankeaineistot (kysely ja haastattelut)

Hankkeen kokonaisuuteen kuului seurojen itsearviointikysely (syksy 2025) sekä täydentäviä seurahaastatteluja. Tässä raportissa niiden rooli on täydentävä: ne tukevat dialogeissa ja taustakartoituksessa esiin nousseiden ilmiöiden tulkintaa ja jatkokehittämisen kohdentamista.

Raportin tekijä haastatteli syksyllä 2025 muutamia päijäthämäläisiä seuroja puolistrukturoidulla kysymysrungolla. Haastatteluissa tarkennettiin erityisesti seurojen arjen resursointia, harrastamisen saavutettavuutta (kustannukset ja kulkeminen), olosuhteita sekä vanhempien roolin ja tavoitteellisuuden tuottamia jännitteitä. Haastattelujen tarkoitus ei ollut tuottaa tilastollista yleistystä, vaan tuoda esiin käytännön esimerkkejä ja täsmentäviä näkökulmia dialogeissa nousseisiin teemoihin.

3. Taustakehys: tutkimus, verkostot ja alueelliset mallit

Tässä luvussa hahmotellaan kokonaiskuva niistä kehityskuluista, jotka vaikuttavat seurojen arkeen, toimintamahdollisuuksiin ja tulevaisuuden valintoihin. Taustakehys kokoaa yhteen keskeiset lasten ja nuorten liikkumisen ilmiöt, yhdenvertaisuuteen ja saavutettavuuteen liittyvät rakenteelliset kysymykset, olosuhde- ja tilahaasteet, valmennustyön muutokset sekä koulu-seura-koti -kolmikon merkityksen. Sen tarkoituksena on avata, miksi tietyt teemat toistuvat eri kunnissa ja toimijaryhmissä ja miksi ne muodostavat kehittämistyön kannalta keskeiset jännitepisteet.

3.1 Lasten ja nuorten liikkumisen muutos, eriytyminen ja varhainen drop-out

Tutkimus- ja seurantatieto osoittaa selkeästi, että lasten ja nuorten kokonaisliikkuminen on riittämätöntä ja heikkenee iän myötä. LIITU 2024 -aineiston mukaan vain noin kolmannes 7–20-vuotiaista saavuttaa vähintään 60 minuutin päivittäisen liikkumissuosituksen, ja osuus pienenee selvästi nuoruusvuosiin siirryttäessä.

valtakunnallisen seurantatiedon analyysit korostavat, että pelkkä organisoitu seuratoiminta ei riitä turvaamaan riittävää kokonaisaktiivisuutta. Liikkumisen on kerryttävä useista arjen lähteistä – koulussa, matkoilla, vapaa-ajalla ja omatoimisesti.

Seuratoiminnan nykyisiä tunnuslukuja kuvaavat havainnot ovat kehityksen kannalta olennaisia:

- Seuratoimintaan tullaan yhä varhemmin (keskimäärin 6-vuotiaana).
- Yhteen lajiin erikoistuminen tapahtuu aikaisemmin (8-vuotiaana).
- Drop-out alkaa jo 11 vuoden iässä.

Varhainen erikoistuminen heikentää motorisen perustan rakentumista ja voi lisätä riskiä varhaiselle lopettamiselle. STYLE-suositusten mukaan alle 10-vuotiaiden harjoittelun tulisi painottua laajaan, monipuoliseen liikunnalliseen pohjaan, ei varhaiseen kilpaorientaatioon.

3.2 Yhdenvertaisuus, kustannukset ja osallistumisen esteet

Dialogit ja selvitykset tuovat laajasti esiin sen, ettei seuratoimintaan kiinnittyminen ole kaikille yhtä mahdollista. Yhdenvertaisuushaasteet liittyvät erityisesti kustannuksiin, aloitusiän rakenteellisiin odotuksiin, harrastamisen kulttuurisiin normeihin ja perheiden erilaisiin resursseihin.

Puheenjohtajaverkostossa korostui tarve kehittää joustavia osallistumisen tapoja, kuten matalan kynnyksen ryhmiä, kokeilumalleja ja ”tule kun ehdit” -rakenteita, jotta harrastamisen kynnys ei kasva liian korkeaksi.

Lisäksi LIITU-aineisto nostaa esiin sosioekonomiset erot liikkumisessa: varakkaammissa perheissä lapset liikkuvat enemmän omaehtoisesti, kun taas heikommassa asemassa olevat nuoret kohtaavat useammin esteitä ja omistavat esimerkiksi harvemmin polkupyörän.

Soveltavan liikunnan aineistot ja Liikuttaako? -kysely (2023) tuovat näkökulman toimintarajoitteisiin:

- esteettömyys, avustamisen tarve ja liikkumisympäristöjen puutteet rajaavat osallistumista
- soveltavan liikunnan palvelut vaihtelevat kunnittain, eivätkä pienet kunnat aina pysty tarjoamaan riittäviä vaihtoehtoja

Saavutettavuus muodostuu siis neljästä ulottuvuudesta:

1. Fyysiset ja ajalliset mahdollisuudet
2. Kustannukset
3. Kulkeminen ja arjen sujuvuus
4. Kokemuksellinen saavutettavuus – tunne ”tämä on minua varten”

3.3 Olosuhteet ja tilat seuratoiminnan mahdollistajina ja rajoitteina

Kunnallisten liikuntatilojen saatavuus, laatu ja kustannukset muodostavat seuroille yhden keskeisimmistä toimintaa raamittavista kysymyksistä. Paikkakunnasta riippuen tilapula, ruuhkaiset iltavuorot, koulujen tilojen rajoitteet tai tilojen heikko kunto rajoittavat sekä toiminnan laajuutta että laatua.

Yksityisten tilojen rooli on laajentunut, mutta samalla kustannukset, logistiset vaatimukset ja välineistön säilytys tuovat uuden kerroksen seuratoiminnan arkeen.

Useissa kunnissa seurojen ja kaupunkien välinen yhteistyö koetaan vajaaksi, ja erityisesti pienet seurat kokevat jäävänsä jälkeen vuorojen jaossa.

Olosuhdedialogeissa korostui tarve:

- kehittää yhtenäisiä ja läpinäkyviä vuorojenjakoperiaatteita
- lisätä suunnitelmallisuutta koulu- ja kuntatilojen käytössä
- rakentaa kuntien ja seurojen välille ”vastinlogiikka” eli vastavuoroisia hyötyjä tuottavia rakenteita

3.4 Koulu-seura-yhteistyö ja arjen integraatio

Koulujen liikuntatilat ovat monessa kunnassa kriittinen osa seuratoiminnan olosuhdeperustaa. Samalla yhteistyöprosessit koetaan usein jäykiksi, hallinnollisesti raskaiksi ja ajoittain epäselviksi.

Kokonaisliikkumisen näkökulmasta koulun, kodin ja seuran muodostama kolmikanta on ratkaiseva. Kokonaisaktiivisuutta voidaan lisätä tehokkaimmin, kun eri toimintaympäristöissä tapahtuvat ”pienet lisäykset” kumuloituvat – esimerkiksi aktiiviset kulkutavat harjoituksiin, koulupäivän aikainen liike ja omatoiminen pelailu. Tämä periaate toistuu sekä STYLE-suosituksissa että LIITU- ja PHLU-aineistoissa.

Ikäluokkien pienentyessä seurat ovat nostaneet esiin tarpeen vahvistaa:

- seurojen välisiä yhteisharjoituksia
- jaettuja aloitusryhmiä
- joustavia lajipolkuja harrastajien pysyvyyden tukemiseksi

3.5 Kilpa- ja huippu-urheilun rajapinta seuratoiminnassa

Kilpaurheilun näkökulmasta seurojen rooli on kaksijakoinen: yhtäältä ne tarjoavat perustan, josta lahjakkaat nuoret ponnistavat eteenpäin, toisaalta niiden on tasapainoiltava harrasteliikunnan ja tavoitteellisen urheilun tarpeiden välillä.

Kilpa- ja huippu-urheilun dialogit nostavat esiin:

- valmennuksen resurssien rajallisuuden
- arjen hallinnan ja kuormituksen rytmyksen
- koulun ja urheilun yhteensovittamisen haasteet

Kansainvälisen tason tavoittelu edellyttää vaatimustason yhteistä tunnistamista: harjoitusmäärät, laadullinen osaaminen sekä olosuhteet on pystyttävä sanoittamaan niin seuralle, pelaajille, huoltajille kuin yhteistyötahoillekin.

3.6 Valmennustyö, kuormitus ja seurojen työnantajavastuu

Valmentajien työhyvinvoinnin ja työolosuhteiden teemat toistuvat voimakkaasti useissa aineistoissa. SAVALin ja toiminnanjohtajaverkoston havainnot osoittavat, että valmennustyö on usein:

- kuormittavaa ja rytmittyy epätasaisesti kausien mukaan
- rakenteellisesti epäselvää: työnkuvat laajenevat, perehdytys ontuu ja työaikakäytännöt puuttuvat
- haavoittuvaa työnantajaosaamisen puutteiden vuoksi, kun seurojen hallitukset toimivat luottamustoimisesti

Tutkimustieto osoittaa myös selkeän riskin: tapaturma-alttius kasvaa merkittävästi, kun valmentajan todellinen viikkotyöaika ylittää 40 tuntia.

Valmentajien hyvinvointia tukevat rakenteet – esihenkilötuki, selkeät tavoitteet, työnjako, viestintä ja palautumisen mahdollistaminen – ovat keskeinen osa seuran vastuullista työnantajuutta.

3.7 Vanhempien rooli seuratoiminnan dynamiikassa

Vanhemmat ovat seurojen tärkeimpiä sidosryhmiä, mutta samalla yksi seuratoiminnan herkimmistä rajapinnoista. Dialogit kuvaavat, että vanhempien rooli voi olla yhtä aikaa:

- mahdollistava (kuljettaminen, tuki, vapaaehtoisuus)
- kuormittava (painetta luova, epäselvät roolit, operatiiviseen toimintaan puuttuminen)

Varhaisen erikoistumisen ja dropout-ilmiön vuoksi vanhemman vaikutus lapsen motivaatioon, paineisiin ja kokemukseen korostuu entisestään. Selkeä roolituksen, vastuiden ja viestinnän linjaaminen suojaa sekä lasta että valmentajaa.

3.8 Taustakehyksen yhteenveto

Koko aineiston perusteella seuratoiminnan kehittämisen kannalta keskeiset jännitteet tiivistyvät seuraaviin teemoihin:

1. **Varhainen aloitus–erikoistuminen–dropout**
→ Tarve monipuolisille ja joustaville harrastuspoluille.
2. **Yhdenvertaisuus ja kustannuspaineet**
→ Osallistumisen esteet ratkotaan arjen rakenteilla, ei vain hyvällä tahdolla.
3. **Olosuhteet ja tilat**
→ Seuratoiminnan kasvu ja laatu riippuvat konkreettisista tilaresursseista.
4. **Koulu–seura–koti**
→ Kokonaisliikkumisen vahvistaminen edellyttää roolien selkeyttä ja arjen integraatiota.
5. **Vastuullinen työnantajuus**
→ Valmennustyön selkeät rakenteet ovat edellytys laadulle, turvallisuudelle ja pysyvyydelle.
6. **Vanhempien rooli**
→ Roolien ja odotusten näkyväksi tekeminen tukee lapsen kokemusta ja vähentää ristiriitoja.

Taustakehys selittää, miksi samoja teemoja nousi esiin eri kunnissa, eri lajien seuroissa ja eri rooleissa toimivien osallistujien keskuudessa. Nämä jännitteet muodostavat perustan raportin seuraaville luvuille, joissa tarkastellaan dialogien havaintoja ja kehittämisehdotuksia yksityiskohtaisemmin.

4. Moniarvoinen seuratoiminta – mitä seuratoiminta merkitsee?

Seuratoiminta on moniarvoista, koska se kantaa yhtä aikaa useita merkityksiä: se voi olla yhteisö, harrastuspaikka, kasvun ympäristö, kilpailun ja tavoitteellisen harjoittelun polku, arjen rakenne sekä turvallinen tila kuulua johonkin. Dialogeissa korostui ajatus, että seuratoiminnan moninaisuus ei ole ongelma vaan sen voimavara – erilaisilla ihmisillä on erilaisia tapoja osallistua, ja siksi seuratoiminnan tulee joustaa tarpeiden mukaan.

4.1 Seura yhteisönä ja arjen turvana

Dialogeissa seura näyttäytyi monelle “toisena kotina”, paikkana jossa lapsi tai nuori saa turvallisen aikuisen, rytmin arkeen ja kokemuksen kuulumisesta yhteisöön. Pienet teot – tervehdys, huomioiminen, selkeä ohjaus – luovat perustan, jonka päälle yhteisöllisyys rakentuu.

Monet puheenvuorot nostivat esiin, että lähellä sijaitsevat harrastuspaikat ovat matalan kynnyksen osallistumisen ydin: ne vähentävät kuljetuskuormaa ja mahdollistavat osallistumisen perheille, joilla ei ole omaa autoa tai laajaa tukiverkostoa.

Dialogeissa korostui myös se, että seurat voivat paikata sellaisia toiminnallisia aukkoja, joita kunnilla ei ole resursseja täyttää, kuten erityisryhmien harrastusmahdollisuuksia ja soveltavan liikunnan vaihtoehtoja. Seurat toimivat monessa tapauksessa käytännön arjen turvaverkkona – ei vain liikuntaympäristönä, vaan kasvattavana ja kannattelevana yhteisönä.

4.2 Harrastamisen ja tavoitteellisuuden moninaisuus

Dialogit osoittivat selvästi, että harrastamisen polkuja on oltava useita. Kaikki eivät elä kilpailua varten – monelle seuratoiminta merkitsee nimenomaan liikunnan iloa, kavereita ja arjen rytmiä. Siksi höntsä, harrastaminen, tavoitteellinen harjoittelu ja kilpaurheilu on nähtävä rinnakkaisina, ei toisiaan poissulkevinä maailmoina.

Arjen kokonaisuus – uni, ravinto, koulu, perheen aikataulut – vaikuttaa ratkaisevasti siihen, mihin nuori pystyy sitoutumaan. Tavoitteellisuus ei voi nojata yksin harjoitteluun, vaan koko arjen rakentumiseen. Dialogeissa korostettiin erityisesti siirtymäkohtia (alakoulu–yläkoulu, joukkuevaihdokset), jotka ovat usein myös riskikohtia harrastamisen jatkumisen kannalta.

Samalla nousi esiin tarve koordinoida kunnan tarjontaa, seurojen aikatauluja ja harrastusmuotoja: päällekkäiset aikataulut ja tilavuorot kaventavat lasten ja nuorten mahdollisuuksia valita itselleen sopiva harrastuspolku, mikä vaikuttaa osallistumiseen ja motivaatioon.

4.3 Talouden ja resurssien realiteetit

Talous nousi dialogeissa yhdeksi seuratoiminnan konkreettisimmista jännitteistä. Kunnan tarjoamat edulliset tai maksuttomat tilat mahdollistavat monille seuroille kohtuulliset harrastusmaksut, kun taas yksityisiin tiloihin tukeutuminen nostaa kustannuksia ja lisää toiminnan riskiä.

Useat osallistujat kuvailivat, että kustannusrakenne vaikuttaa suoraan siihen, ketkä voivat harrastaa ja millä tasolla. Taloudellinen saavutettavuus ei kuitenkaan rajoitu pelkkiin

harrastusmaksuihin: esimerkiksi välinekulut, kilpailumatkat, tilavuorojen hinnat ja vanhempien kuljetuskuorma määrittävät osallistumismahdollisuuksia merkittävästi.

Toinen keskeinen resurssi on osaaminen ja vapaaehtoisten työaika. Suunnittelu, viestintä ja varainhankinta kasautuvat helposti pienelle joukolle. Seurat nostivat esiin myös sen, että rahoituksen ja resurssien epätasaisuus aiheuttaa eroja harrastusmahdollisuuksissa eri kuntien ja lajien välillä.

4.4 Vapaaehtoisten ja vanhempien roolit

Vanhemmat ja vapaaehtoiset ovat seuratoiminnan perusta – ja samalla sen haavoittuvin osa. Dialogeissa kuvattiin, että vanhemmilla on usein monia rooleja yhtä aikaa: kuljettaja, talkoolainen, joukkueenjohtaja, huoltaja, tukija.

Yhteistä puheenvuoroille oli, että selkeät roolit, perehdytys ja avoin viestintä vähentävät kuormitusta ja ristiriitoja. Kun vastuut ovat epäselviä tai valinnat koetaan epäoikeudenmukaisiksi, syntyy helposti luottamuspulaa, joka heijastuu koko joukkueen ja seuran ilmapiiriin.

Samalla vanhemmat ovat keskeisiä harrastamisen mahdollistajia: ilman heidän työpanostaan tapahtumia, turnauksia tai kilpailuja ei voisi järjestää. Useissa keskusteluissa korostettiin, että merkityksellisyyden tunne ja kiitos ovat sitoutumisen tärkeimpiä tekijöitä – pienikin arvostus lisää halukkuutta kantaa vastuuta.

4.5 Saavutettavuus, yhdenvertaisuus ja turvallisuus

Saavutettavuus ymmärrettiin dialogeissa neljänä ulottuvuutena:

1. **Fyysinen saavutettavuus** – tilojen esteettömyys, kulkeminen, henkilökunnan osaaminen
2. **Taloudellinen saavutettavuus** – harrastusmaksut, välinekulut, avustusten tarve
3. **Sosiaalinen saavutettavuus** – tunne siitä, että saa tulla omana itsenään
4. **Viestinnällinen saavutettavuus** – tieto löytyy, ymmärretään ja tavoittaa perheet

Monet kuvailivat, että viestintä on yksi seuratoiminnan pullonkauloista: pitkä viesti ei avaudu, tieto ei aina saavuta oikeita ihmisiä, ja eri kohderyhmät tarvitsevat eri viestintätapaa. Selkeä, lyhyt ja monikanavainen viestintä nähtiin välittömästi parannettavana asiana.

Soveltavan liikunnan osalta erityisesti korostui henkilöstön osaamisen ja tuen tarve: joissakin tapauksissa yksi harjoitusryhmä vaatii useampia ohjaajia, mikä lisää kustannuksia ja vaatii erillistä

koordinointia. Myös kuljetusten, avustajien ja palveluasumisen rytmien huomioiminen vaikuttaa siihen, voiko henkilö osallistua toimintaan ylipäätään.

Luvun 4 yhteenveto: moniarvoisuus on seuratoiminnan vahvuus

Dialogien perusteella seuratoiminnan moniarvoisuus tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että:

- ihmiset tulevat seuraan eri syistä ja eri tavoilla
- yhteisöllisyys ja turvallinen ilmapiiri ovat osallistumisen kivijalka
- harrastuspolkuja on oltava useita, eivätkä kaikki tähtää kilpailuun
- talous, tilat ja osaaminen luovat reunaehdot toiminnan tasa-arvoisuudelle
- vapaaehtoiset ja vanhemmat muodostavat käytännön toiminnan selkärangan
- saavutettavuus syntyy koko arjen kokonaisuudesta, ei yhdestä muutoksesta

Seurojen tehtävä ei ole olla kaikille kaikkea – mutta seurakentän yhdessä tulisi tarjota jokaiselle mahdollisuus liikkua, harrastaa ja kuulua yhteisöön. Tämä dialogien viesti toistui läpi koko aineiston: seuratoiminnan arvo syntyy ihmisistä, jotka tekevät siitä yhteisen, turvallisen ja merkityksellisen paikan.

5. Seuratoiminnan arjen rakenteet ja olosuhteet

Seurojen arki rakentuu konkreettisista rakenteista: missä ja milloin toiminta järjestetään, millä hinnalla, millaisin pelisäännöin ja kenen vastuulla. Näitä ei dialogeissa kuvattu teknisinä yksityiskohtina, vaan osallistumisen ja yhdenvertaisuuden perustana – jos tila, aika tai kustannus ei toimi, toiminta ei ole käytännössä saavutettavaa, vaikka tahtotila olisi kuinka hyvä.

PHLU-alueen taustakartoituksessa 64 % seuroista arvioi toimintaolosuhteiden olevan riittävät ja 71 % turvalliset ja laadukkaat. Tämä luo kohtuullisen perustan, mutta dialogeissa korostui, että arjen kitka syntyy useammin pelisäännöistä, kustannusrakenteesta, vuorojen jakautumisesta ja tiedonkulusta kuin varsinaisesta ”tilapulasta”.

Tässä luvussa tarkastellaan seuratoiminnan arkea viiden toisiinsa kytkeytyvän rakenteen kautta: koulutilat, kunnan tilat ja vuorojako, yksityiset tilat, viestintä ja näkyvyys sekä seuran sisäiset rakenteet. Yhdessä ne muodostavat seuratoiminnan ”käyttöjärjestelmän”, joka joko tukee matalaa kynnystä ja yhdenvertaisuutta tai tuottaa tarpeetonta kitkaa.

5.1 Koulutilojen käyttö – lähellä arkea, mutta vaihtelevat pelisäännöt

Koulujen liikuntasalit, pihat ja muut tilat nähtiin dialogeissa tärkeimpinä matalan kynnyksen harrastusympäristöinä. Ne sijaitsevat lähellä koteja, vähentävät kuljetuskuormaa ja mahdollistavat osallistumisen myös perheille, joilla ei ole autoa tai laajaa tukiverkostoa. Samalla niiden käyttö näyttäytyi pirstaleisena ja koulukohtaisesti vaihtelevana.

Osallistujat kuvasivat, että tilojen varaus- ja käyttökäytännöt koettiin rehtorivetoisiksi, tieto vapaista vuoroista oli hajanaista ja erityisesti iltapäivän 14–17 välinen aika jäi monin paikoin vajaakäytölle. Tämä herätti kysymyksiä yhdenvertaisuudesta: saman kunnan sisällä seurat voivat olla hyvin erilaisessa asemassa sen perusteella, miten joustavasti koulun kanssa on löydetty yhteisiä käytäntöjä.

Dialogeissa korostui tarve yhteiselle järjestelmälle, jossa koulujen tilat ja niiden käyttöaste näkyvät läpinäkyvästi, varaus- ja avainkäytännöt ovat yhdenmukaiset ja vastuut selkeästi määriteltä. Tavoitteena ei ole ”viedä tiloja koululta”, vaan nostaa käyttöastetta, tukea lasten ja nuorten kokonaisliikkumista sekä rakentaa kouluista aidosti yhteisiä lähiliikuntapaikkoja.

5.2 Kunnan tilat ja vuorojako – läpinäkyvyys, reiluus ja uusien toimijoiden mahdollisuus

Kunnalliset liikuntatilat – hallit, salit, kentät ja jäälalueet – muodostavat monelle seuralle toiminnan kivijalan. Dialogeissa nousi kuitenkin esiin kokemus siitä, että vuorot ”periytyvät” seuroilta toisille ja vakiovaraukset lukitsevat tilakapasiteetin pitkiksi ajoiksi. Tämä koettiin erityisen ongelmalliseksi uusien ja pienten toimijoiden näkökulmasta.

Kun tilojen jakoperusteet eivät ole näkyviä, syntyy helposti epäily siitä, että taustalla vaikuttavat historia, henkilökohtaiset suhteet tai ”pärstäkerroin”. Samalla vakiovuorot tuovat seuroille tärkeää ennustettavuutta: harjoittelua ei voi suunnitella vuodesta toiseen, jos olosuhteet ovat jatkuvasti epävarmat. Jännite muutos- ja pysyvyyden välillä on siten rakenteellinen, ei yksittäisten ihmisten asenteista johtuva.

Dialogeissa hahmoteltiin ratkaisuksi tilapolitiikkaa, jossa vuorojen jakoperiaatteet, painotukset (esim. junioritoiminta) ja muutoksen aikataulu kuvataan avoimesti. Lisäksi ehdotettiin toimivaa jonotus- ja peruutusmallia, jossa vapautuvat vuorot saadaan nopeasti käyttöön ilman pelkoa pysyvän aseman menettämisestä seuraavassa jakokierroksessa. Läpinäkyvyys keventää myös viranhaltijoiden kuormitusta, kun päätösten perustelut ovat yhteisesti sovittuja.

5.3 Yksityiset tilat – toiminnan mahdollistaja ja taloudellinen riski

Osa lajeista – kuten tiettyjen sisälajien, kamppailulajien tai jäälajien seurat – ovat vahvasti riippuvaisia yksityisistä tai seuran itse omistamista tiloista. Näissä tapauksissa olosuhde on usein toiminnan edellytys: ilman sopivaa tilaa laji ei yksinkertaisesti ole toteutettavissa. Samalla yksityinen tila lisää seuran taloudellista riskiä ja vaikuttaa suoraan harrastamisen hintaan.

Dialogeissa kuvattiin tilanteita, joissa yksittäinen remontti, energiahintojen nousu tai vuokrankorotus voi syödä vuosien varainhankinnan tulokset. Koska kustannus kertyy usein suoraan harrastusmaksuihin, vaikutus kohdistuu suoraan perheisiin ja harrastamisen yhdenvertaisuuteen. Seurojen näkökulmasta toivottiin, että kunta tunnustaisi myös yksityisissä tiloissa tapahtuvan liikuntatoiminnan osaksi alueellista palvelukokonaisuutta ja huomioisi sen avustus- ja kumppanuusmalleissa.

Ratkaisusuunniksi hahmoteltiin esimerkiksi yhteiskäyttöä (kunnan ja seurojen tilojen ristiinkäyttö), off-peak-hinnoittelua, kohdennettuja tukia tietyille kohderyhmille sekä selkeästi määriteltyjä kumppanuussopimuksia. Tavoitteena on, että yksityinen tila ei muodostu kynnykseksi harrastamiselle, vaan osa monimuotoista olosuhdeverkostoa.

5.4 Viestintä ja näkyvyys – seuratoiminnan sisäänkäynti

Viestintä nousi lähes kaikissa dialogeissa yhdeksi seuratoiminnan kriittisistä rakenteista. Käytännössä viestintä on ”sisäänkäynti harrastukseen”: jos perhe ei löydä tietoa siitä, mitä, missä ja milloin järjestetään sekä kenelle toiminta on suunnattu, harrastus ei ala, vaikka tarjontaa olisi.

Kanavat ovat pirstaloituneet: nettisivut, some, WhatsApp-ryhmät, Wilma ja sähköposti tavoittavat eri kohderyhmiä eri tavoin, eikä mikään yksittäinen väline riitä. Samalla viestintäresurssi on rajallinen – usein sama henkilö vastaa sekä toiminnan koordinoinnista että viestinnästä. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa viestit ovat joko liian pitkiä ja vaikeasti hahmotettavia tai toisaalta niin tiiviitä, ettei ole selvää, kenelle toiminta on tarkoitettu.

Dialogeissa korostui tarve yhteiselle ”perusviestipohjalle”, joka vastaa yksinkertaisesti kysymyksiin: mitä tehdään, missä, milloin, kenelle, mitä se maksaa ja miten mukaan. Lisäksi nostettiin esiin saavutettavan viestinnän perusratkaisuja: selkokielen käyttö, olennaisen tiedon sijoittaminen yhteen helposti löydettävään paikkaan sekä mahdollisuuksien mukaan monikielisyys. Viestintä ei ole vain markkinointia, vaan olennainen osa yhdenvertaisuutta ja turvallisuutta.

5.5 Seuran sisäiset rakenteet – johtaminen, työnjako ja jaksaminen

Seurojen sisäisiä rakenteita – hallintoa, työnjakoa, vuosikelloa ja päätöksentekokäytäntöjä – kuvattiin dialogeissa usein ”näkymättömäksi selkärangaksi”. Kun rakenteet ovat selkeitä, arki

tuntuu hallittavalta, vapaaehtoiset ja työntekijät tietävät roolinsa ja päätöksenteko etenee ennustettavasti. Kun rakenteet puuttuvat tai ovat epäselviä, kuormitus kasautuu helposti pienelle joukolle ja yksittäiset häiriöt voivat lamaannuttaa toimintaa.

Tyypillinen kuvaus oli ”pieni porukka, joka hoitaa kaiken”. Tämä lisää riskiä uupumiseen sekä vaikeuttaa uusien tekijöiden mukaan ottamista: jos tehtävät eivät ole selkeästi nimettyjä ja rajattuja, kynnys tarttua vastuuseen kasvaa. Toisaalta rakenteiden selkeyttä ei pidetty byrokrationa, vaan inhimillisyyttä tukevana tekijänä – selkeä työnjako, perehdytys ja sovitut pelisäännöt suojaavat sekä tekijöiden että harrastajien jaksamista.

Erityisesti palkattujen työntekijöiden (esim. valmentajien ja toiminnanjohtajien) kohdalla rakenteet kytkeytyvät suoraan työnantajavastuuseen: epäselvät työnkuvat, puuttuva esihenkilötyö ja dokumentoimaton päätöksenteko lisäävät työn kuormittavuutta ja heikentävät pysyvyyttä. Dialogeissa korostui tarve vähintään ”minimitasoiselle” rakenteelle: yhteinen vuosikello, nimetty hallitus ja jaostot, vastuiden kirjaaminen sekä perehdytyksen ja palautteen järjestelmällisyys.

6. Jännitteet ja kipupisteet

Dialogeissa jännitteet eivät näyttäytyneet yksittäisinä ristiriitoina, vaan rakenteellisina veto- ja vastavoimina, jotka kytkeytyvät seuratoiminnan arkeen. Ne auttavat ymmärtämään, miksi hyvät tavoitteet törmäävät joskus käytännön realiteetteihin ja miksi samasta asiasta voidaan nähdä useita yhtä aikaa totta olevia näkökulmia. Jännitteiden näkyväksi tekeminen on siksi keskeinen osa kehittämistyötä.

Tässä luvussa kuvataan keskeiset jännitteet, jotka nousivat esiin dialogeissa, taustakartoituksen tuloksissa ja muussa hankeaineistossa. Ne eivät ole ongelmallisia, vaan kartta: ne osoittavat, mihin rakenteisiin ratkaisujen on ensi sijassa kohdistuttava.

6.1 Kohtuuhintaisuus vs. kustannuspaine

Seurat pitävät kohtuullisia harrastusmaksuja sekä arvokysymyksenä että osallistumisen edellytyksenä. Samanaikaisesti olosuhdekustannusten, palkkakulujen ja muiden kiinteiden menojen nousu kasvattaa painetta korottaa maksuja. Erityisesti yksityisissä tiloissa toimivat seurat ovat alttiita nopeille kustannusmuutoksille, jotka heijastuvat suoraan perheiden kukkaroihin.

Jännite ei ratkea pelkästään tehokkaammalla varainhankinnalla, vaan se vaatii laajempaa kumppanuusajattelua: kunnan, seurojen, yritysten ja järjestöjen on yhdessä etsittävä malleja, joilla harrastamisen perushinta pysyy kohtuullisena myös heikommassa asemassa oleville perheille.

6.2 Tilojen kysyntä vs. saatavuus ja läpinäkyvyys

Tilakysyntä on monin paikoin suurempaa kuin tarjonta. Kun vuorot ovat pitkään samoilla toimijoilla ja jakoperusteet koetaan epäselviksi, syntyy kokemus epäoikeudenmukaisuudesta. Toisaalta seurat tarvitsevat pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta voidakseen rakentaa laadukkaita harjoittelupolkuja.

Jännite kohdistuu erityisesti siihen, miten yhdistetään tilojen reilu jakaminen, uusien toimijoiden sisäänpääsy ja olemassa olevien toimintojen jatkuvuus. Läpinäkyvät periaatteet, julkinen tilakalenteri ja toimiva jonotus- ja peruutusmalli tunnistettiin tehokkaimmiksi keinoiksi keventää koettua vastakkainasettelua.

6.3 Kilpa- ja huippu-urheilun vaatimukset vs. joustavat harrastuspolut

Kilpa- ja huippu-urheilun vaatimukset – harjoitusmäärät, olosuhteet, valmennusosaaminen – ovat kasautuneet erityisesti nuoruusvaiheeseen. Samalla dialogeissa korostui tarve monipuolisille ja joustaville harrastuspoluille, jotka mahdollistavat osallistumisen myös niille, jotka eivät tavoittele huippua tai joiden elämäntilanne ei mahdollista intensiivistä harjoittelua.

Jännite ei ole ”huippu vastaan harrastus”, vaan kysymys siitä, miten seurat pystyvät sanoittamaan ja tarjoamaan rinnakkaisia polkuja: tavoitteellisen urheilijan, aktiivisen harrastajan ja matalan kynnyksen liikkujan. Siirtymäkohdat – esimerkiksi alakoulusta yläkouluun siirtyminen – ovat kriittisiä: niissä tarvitaan vaihtoehtoja, jotka estävät tipahtamisen kokonaan pois seuratoiminnasta.

6.4 Tekijäresurssi vs. laatuvaatimukset

Seuroilta odotetaan yhä selkeämpiä pelisääntöjä, turvallisia toimintamalleja, yhdenvertaisuuden huomioimista ja vastuullista työnantajuutta. Nämä ovat perusteltuja ja tärkeitä vaatimuksia. Samalla monessa seurassa arki lepää pienen vapaaehtoisjoukon varassa, ja luottamustehtävät hoidetaan muun työn ja perhe-elämän ohella.

Jännite syntyy siitä, että laatuvaatimukset kasvavat nopeammin kuin rakenteelliset resurssit. Ratkaisuksi ehdotettiin tehtävien pilkkomista, vapaaehtoisen ”polun” rakentamista, yhteistyötä seurojen välillä sekä matalan kynnyksen koulutusta, jonka avulla turvallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen liittyvät peruskäytännöt voidaan ottaa käyttöön ilman kohtuutonta lisäkuormaa.

6.5 Viestinnän monikanavaisuus vs. käytettävissä oleva aika

Viestintä on välttämätöntä, mutta sen kanavat ovat pirstaleiset ja kohderyhmäkirjo laaja. Jos viestintää tehdään ”vähän kaikkialle”, se kuormittaa tekijöitä ja sekoittaa vastaanottajaa. Jos taas kanavia on vain yksi, osa kohderyhmästä jää väistämättä ulkopuolelle.

Jännite ratkeaa harvoin teknisellä ratkaisulla, vaan selkeyttämällä roolit ja prioriteetit: mitkä ovat seuran 1–2 pääkanavaa, mitä niissä aina kerrotaan ja kuka niistä vastaa. Lisäksi voidaan sopia yhteisestä rytmistä (esim. viikkokooste) ja hyödyntää kunnan ja aluejärjestön kanavia tukemaan seuran omaa viestintää.

6.6 Keskuskaupunki vs. reuna-alueet

Päijät-Hämeen sisällä seuratoiminnan arki on erilaista keskuskaupungissa ja pienissä kunnissa. Keskuskaupungissa haasteet liittyvät usein tilojen riittävyys ja koordinointiin, reuna-alueilla puolestaan matkoihin, tarjonnan rajallisuuteen ja ikäluokkien pienuuteen.

Jännite ei ole kaupunki vastaan maaseutu, vaan kysymys siitä, miten rakenteita ja tukea muotoillaan niin, että eri tyyppiset kunnat voivat hyödyntää vahvuuksiaan. Yhteistyö yli seura- ja kuntarajojen – yhteisjoukkueet, yhteisvalmennus ja yhteiskäyttötilat – nousi dialogeissa käytännöllisimpänä keinona turvata harrastusmahdollisuuksia reuna-alueilla.

7. Ratkaisusuunnat

Ratkaisusuunnat kokoavat yhteen dialogeissa, taustakartoituksessa ja tausta-aineistossa esiin nousseet kehittämislinjat. Ne eivät ole yksityiskohtainen toimenpideohjelma, vaan suuntaa-antava kehikko, jonka pohjalta seurat, kunnat ja aluejärjestö voivat suunnitella omia käytännön ratkaisujaan. Yhteistä kaikille ratkaisusuunnille on, että ne pyrkivät vähentämään arjen kitkaa ja tekemään osallistumisesta ennakoitavampaa.

Ratkaisusuunnat jäsentävät kehittämistyötä seitsemän teeman kautta: saavutettava viestintä, vapaaehtoisen polku, koulutilojen parempi hyödyntäminen, olosuhdeyhteistyö, taloudellinen saavutettavuus, joustavat harrastus- ja urheilijapolut sekä turvallinen ja yhdenvertainen toimintaympäristö. Lisäksi korostuu tarve vahvistaa yhteistyötä yli seura- ja kuntarajojen.

7.1 Saavutettava viestintä ja näkyvyys

Saavutettava viestintä tarkoittaa käytännössä sitä, että tieto seuran toiminnasta on helposti löydettävissä, ymmärrettävissä ja hyödynnettävissä erilaisissa elämäntilanteissa. Perhe tarvitsee yksinkertaiset vastaukset kysymyksiin: mitä, missä, milloin, kenelle, mitä maksaa ja miten mukaan.

Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi yhtenäisellä perusviestipohjalla, jonka kaikki seuran toimijat tunnistavat ja jota hyödynnetään kaikissa kanavissa.

Viestintäsuunnitelma ei tarkoita laajaa strategiadokumenttia, vaan arkisia valintoja: mitkä ovat seuran pääkanavat, kuka niitä päivittää ja mikä on viestinnän perusrytmi. Saavutettavuutta voidaan tukea myös selkokielellä, kuvallisella viestinnällä, alt-teksteillä sekä mahdollisuuksien mukaan monikielisyydellä. Alueellisella tasolla kunta ja aluejärjestö voivat tukea seuroja tarjoamalla yhteisiä ”harrastuspolku”-sivuja ja viestintäkoulutusta.

7.2 Vapaaehtoisen polku ja mikrotehtävät

Vapaaehtoisen polku kuvaa, miten ihminen kutsutaan mukaan, miten hänet perehdytetään ja miten vastuuta voidaan lisätä hallitusti. Polku voi sisältää esimerkiksi neljä vaihetta: kiinnostus, mikrotehtävä, pienvastuu ja vastuurooli. Mikrotehtävillä tarkoitetaan rajattuja, ajallisesti pieniä tehtäviä, joiden avulla mukaan tuleminen on helppoa eikä edellytä pitkäaikaista sitoutumista.

Keskeistä on, että tehtävät nimetään näkyvästi, perehdytys hoidetaan systemaattisesti ja kiittämisestä tehdään rutiini. Näin tekijäresurssia voidaan kasvattaa kestävästi ja vähentää tilannetta, jossa ”samalla porukalla tehdään kaikki”. Alueellinen tuki voi tarkoittaa esimerkiksi valmiita roolikarttapohjia, koulutusta ja seurojen välisen vertaisoppimisen mahdollistamista.

7.3 Koulutilat ja kunnan olosuhteet

Koulutilojen ja muiden kunnallisten tilojen parempi hyödyntäminen on yksi nopeimmin vaikuttavista ratkaisusuunnista. Yhteiset pelisäännöt – varaukset, avaimet, turvallisuusvastuut ja viestintä – vähentävät väärinymmärryksiä ja vapauttavat työaika sekä kouluissa että seuroissa. Erityisenä mahdollisuutena nähtiin iltapäivän 14–17 välinen aika, jolloin tiloja voidaan käyttää ohjattuun harrastustoimintaan lähellä koulupäivää.

Tilojen jakoperiaatteiden avaaminen ja yhteisen tilakalenterin käyttöönotto lisäävät läpinäkyvyyttä ja luottamusta. Kuntien, koulujen ja seurojen yhteiset pilotit voivat toimia matalan kynnyksen kokeiluina, joiden pohjalta löydetään pysyviä ratkaisuja – esimerkiksi ”koulun oma seurapäivä”, säännöllinen liikuntakerho tai monilajinen harrastekerho.

7.4 Taloudellinen saavutettavuus ja tukirakenteet

Taloudellisen saavutettavuuden vahvistaminen edellyttää sekä seurojen omia ratkaisuja että kuntien ja kumppaneiden tukea. Seuroissa voidaan tarkastella maksujen muodostumista, etsiä vaihtoehtoisia rahoituslähteitä ja tehdä tukimallit näkyviksi (esim. maksuhojennukset, harrastustuki, sponsoripaikat). Olennaista on, että avun hakeminen on perheille helppoa ja luottamuksellista.

Kunnat voivat vaikuttaa harrastuskustannuksiin esimerkiksi tilavuokrien hinnoittelulla, kohdennetuilla avustuksilla ja yhteistyöllä sosiaali- ja sivistystoimen kanssa. Yritys- ja järjestökumppanuudet puolestaan voivat täydentää kokonaisuutta, kun yhteistyölle asetetaan yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt.

7.5 Joustavat harrastus- ja urheilijapolut

Joustavat polut tarkoittavat, että seurassa on tarjolla erilaisia osallistumismuotoja – sekä määrän että tavoitteellisuuden näkökulmasta. Esimerkiksi samassa seurassa voi olla sekä kevyempi kurssimuotoinen harrasteryhmä että tavoitteellisempi joukkue, ja polku niiden välillä on auki molempiin suuntiin. Tämä vähentää drop-outia erityisesti siirtymäkohdissa, kuten yläkouluun siirtyessä.

Polkujen näkyväksi tekeminen – esimerkiksi yhdellä verkkosivulla kuvattuna – helpottaa sekä perheiden että valmentajien työtä. Samalla on tärkeää huolehtia valmentajien osaamisesta ja jaksamisesta: koulutus, työnohjaus ja esihenkilötuki ovat osa laadukasta ja turvallista valmennusta.

7.6 Turvallinen ja yhdenvertainen toimintaympäristö

Turvallisuus ja yhdenvertaisuus ovat Päijät-Hämeen seurojen selkeitä vahvuuksia, mutta dialogit osoittivat, että käytännön toimintamallit eivät ole kaikkialla yhtä systemaattisia. Puuttumisen malli epäasialliseen käytökseen, häirintään tai syrjintään on monessa seurassa olemassa ”ajatuksena”, mutta sitä ei välttämättä ole kirjattu tai käsitelty yhdessä toimijoiden kanssa.

Ratkaisuna nähtiin selkeät ja näkyvät käytännöt: miten toimitaan, jos joku kokee epäasiallista kohtelua, kenelle asiasta kerrotaan ja miten asiaa viedään eteenpäin. Lisäksi korostui tarve nimetyille vastuuhenkilöille, jotka eivät tee kaikkea itse, mutta varmistavat, että teema pysyy esillä. Soveltavan liikunnan kehittäminen nähtiin osaksi samaa kokonaisuutta: kun fyysinen, taloudellinen, sosiaalinen ja viestinnällinen saavutettavuus otetaan järjestelmällisesti huomioon, seuratoiminta avautuu uusille kohderyhmille.

7.7 Yhteistyö yli seura- ja kuntarajojen

Yhteistyö ei ole erillinen teema, vaan läpileikkaava toimintatapa, joka tukee kaikkia edellä kuvattuja ratkaisusuuntia. Pienenevät ikäluokat, kasvavat laatuvaatimukset ja rajalliset resurssit tekevät yksin toimimisesta yhä vaikeampaa – erityisesti pienissä kunnissa. Yhteisjoukkueet, yhteisvalmennus, tilojen yhteiskäyttö ja yhteiset tapahtumat nähtiin konkreettisina tapoina keventää kuormaa ja turvata monipuolinen tarjonta.

Alueellisen koordinaation rooli korostuu: PHLU ja kunnat voivat toimia alustoina, jotka tuovat toimijat yhteen, tukevat neuvotteluja ja varmistavat, että yhteistyö rakentuu selkeille pelisäännöille. Onnistuneet pilotit voidaan skaalata laajemmin ja jakaa esimerkkeinä muille.

8. Päijät-Hämeen seuratoiminnan tulevaisuuskuva 2030

Tulevaisuuskuva 2030 kokoaa yhteen, millaisena Päijät-Hämeen seuratoiminnan toivotaan näyttäytyvän muutaman vuoden kuluttua, jos tässä raportissa kuvatut ratkaisusuunnat etenevät. Se ei ole tarkka ennuste, vaan yhteinen suuntaviiva – keskustelun, päätöksenteon ja pilotoinnin tukena käytettävä näkymä.

Tulevaisuuskuvan ytimessä on viisi tavoitetilaa: seuratoiminta on avoin ja saavutettava, vapaaehtoisten tuki on organisoitua, olosuhteet ovat ennakoitavia ja reiluja, harrastus- ja urheilijapolut ovat joustavia sekä Päijät-Häme toimii maakuntana, jossa yhteistyö yli seura- ja kuntarajojen on arkea.

8.1 Tavoitetilat

1. Seuratoiminta on avoin, saavutettava ja turvallinen: fyysiset tilat, taloudelliset järjestelyt, sosiaalinen ilmapiiiri ja viestintä tukevat sitä, että mahdollisimman moni voi aloittaa ja jatkaa harrastamista taustastaan riippumatta.
2. Vapaaehtoisten tuki on organisoitua ja kevyttä: roolit ja tehtävät ovat selkeitä, perehdytys on osa arkea ja kiittäminen näkyy konkreettisina tekoina. Tekijäresurssi on monipuolinen, eikä toiminta lepää yhden tai kahden avainihmisen varassa.
3. Olosuhteet ovat ennakoitavia ja reiluja: tilojen jakoperiaatteet ja käyttöaste ovat läpinäkyviä, koulutilat ovat osa harrastusekosysteemiä ja yksityisissä tiloissa tapahtuva toiminta tunnustetaan osana kokonaisuutta.
4. Harrastajan ja urheilijan polut ovat joustavia: siirtymäkohdissa on vaihtoehtoja, harrastaminen ei katkea elämäntilanteen muuttuessa ja tavoitteellisenkin urheilun ympärille rakentuu ymmärrettävä, kokonaiskuormitusta huomioiva arki.
5. Päijät-Häme toimii maakuntana: kunnat, seurat ja muut toimijat jakavat yhteisen tavoitteen, näkevät toisensa kumppaneina ja rakentavat ratkaisuja yhdessä – myös silloin, kun resurssit ovat tiukat.

8.2 Arjen esimerkit

Tulevaisuuskuvaa on helpompi hahmottaa arjen esimerkkien kautta. Esimerkiksi: perhe löytää yhdestä verkkopalvelusta kunnassa ja lähialueilla tarjolla olevat harrastusvaihtoehdot, näkee selkeästi kohderyhmän, hinnan ja aloitusajankohdan sekä voi ilmoittautua suoraan kokeilujaksolle.

Toisessa esimerkissä seura on jakanut tehtävät pienemmiksi kokonaisuuksiksi, ja kauden alussa sovitaan yhdessä, kuka ottaa vastuulleen mitäkin. Uusia vapaaehtoisia tulee mukaan mikrotehtävien kautta, ja heitä kiitetään näkyvästi tapahtumien yhteydessä. Kolmannessa esimerkissä pieni kunta ja naapurikunta ylläpitävät yhteistä joukkuetta, joka mahdollistaa harrastamisen myös niille, joiden omassa kunnassa ei olisi riittävää ikäluokkaa.

9. Suositukset ja pilotit

Suosituksia ja pilotteja kääntävät ratkaisusuunnat käytännön askeleiksi. Suositukset kuvaavat, mihin teemoihin kannattaa tarttua ensimmäisenä ja miten vastuuta voidaan jakaa seurojen, kuntien ja aluejärjestön kesken. Pilotit puolestaan tarjoavat mahdollisuuden kokeilla uutta rajatussa mittakaavassa, oppia nopeasti ja skaalata toimiviksi todetut mallit laajemmin.

Tässä luvussa esitetään kymmenen priorisoitua suositusta sekä neljä pilottiaihetta, jotka yhdessä muodostavat 90 päivän mittaisen ”käynnistyspaketin” hankkeen jälkeiselle kehittämistyölle.

9.1 Priorisoidut suositukset

1. Vahvistetaan seurojen viestinnän perusrakenteet: perusviestipohja, 1–2 pääkanavaa ja saavutettavuuscheck.
2. Otetaan käyttöön vapaaehtoisen polku ja mikrotehtävät vähintään pilottiseuroissa.
3. Sovitaan kunnan, koulujen ja seurojen kesken koulutilojen käyttöä koskevista yhteisistä pelisäännöistä ja pilotoidaan iltapäiväajan (14–17) hyödyntämistä.
4. Avataan kunnallisten tilojen jakoperiaatteet ja rakennetaan toimiva jonotus- ja peruutusmalli.
5. Kehitetään tukirakenteita vähävaraisten harrastamisen tukemiseksi ja tehdään ne näkyviksi.
6. Kuvataan seurojen harrastus- ja urheilijapolut selkeästi ja tunnistetaan kriittisimmät siirtymäkohdat.
7. Vahvistetaan valmentajien ja ohjaajien tukea (koulutus, työnohjaus, esihenkilötyö).

8. Otetaan käyttöön tai päivitetään puuttumisen malli epäasialliseen käytökseen ja tehdään se näkyväksi.

9. Rakennetaan rakenteita seurojen väliselle yhteistyölle (yhteisjoukkueet, yhteisvalmennus, resurssipoolit).

10. Sovitaan yhteisistä seurantamittareista, joilla kehittämistoimia ja pilotteja arvioidaan.

9.2 Pilotit

Pilottien tarkoituksena on yhdistää nopea liikkeellelähtö ja systemaattinen oppiminen. Jokaiselle pilotille määritellään omistaja, aikataulu, seurattavat mittarit ja päätöspiste: jatketaanko, muokataanko vai lopetetaanko. Ehdotetut pilottiaiheet ovat:

- Seuraviestinnän starttiohjelma: perusviestipohja, sparrauskierrokset ja yhteinen kampanja.
- Vapaaehtoisen polku ja mikrotehtävät: roolikartta, perehdytysmalli ja kiittämisen rutiini.
- Koulu–seura–kunta -tilankäyttöpilotti: yhteinen tilakalenteri ja iltapäiväajan hyödyntäminen 1–2 koululla.
- Saavutettavuus-check: fyysisen, taloudellisen, sosiaalisen ja viestinnällisen saavutettavuuden tarkastelu ja parannustoimet.

10. Yhteenveto ja seuraavat askeleet

Raportin ydinsanoma on kaksiosainen: Päijät-Hämeen seuratoiminnassa on valtavasti voimaa, ja arjen kitka syntyy usein rakenteista, ei asenteista. Dialogit ja taustakartoitus osoittavat, että kehittämisen painopisteet ovat viestinnässä, tekijäresursseissa, olosuhteiden ennakoitavuudessa sekä yhteistyön käytännöissä.

1. Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuuden tunnistaminen: Seurojen aluetaloudellinen ja sosiaalinen arvo kannattaa tehdä näkyväksi päätöksenteossa. Kun avustus- ja olosuhdepäätösten perusteet ovat läpinäkyvät ja vertailukelpoiset, myös koettu oikeudenmukaisuus vahvistuu. Myös yksityisissä tiloissa toimivat lajit on tärkeää huomioida kumppanuuksissa.
2. Viestinnän saavutettavuuden peruskorjaus: Sovitaan selkeä viestinnän perusrhythmi ja pääkanavat (mitä missäkin kerrotaan). Otetaan käyttöön kolmen klikkauksen sääntö: tieto harrastuksen aloittamisesta, soveltamisesta/esteettömyydestä ja yhteyshenkilöistä löytyy nopeasti. Lisäksi monikielisyyttä voidaan tukea kevyillä käännösratkaisuilla.

3. Koti–koulu–seura -yhteistyö ja kokonaiskuormituksen tuki: Tavoitteellisessa harrastamisessa ja urheilussa arjen peruspalikat (uni, ravinto, palautuminen) ratkaisevat. Vanhempainillat, koulupäivään kytkeytyvät mallit ja selkeät yhteiset pelisäännöt auttavat sovittamaan koulun ja harjoittelun yhteen ja vähentävät turhaa kuormaa.
4. Yhteistyö yli seura- ja kuntarajojen: Rakennetaan käytäntöjä yhteisharjoitteluun, jaettuihin aloitusryhmiin ja joustaviin lajipolkuihin. Kokeillaan resurssien jakamista: osaamisen vaihtoa, talkoiden ristiin järjestämistä ja tilojen yhteiskäyttöä. Kun opit kirjataan ja jaetaan, hyvät mallit leviävät nopeasti.

Seuraava askel on siirtää yhteinen kieli yhteiseksi työksi: valitaan muutama pilotti, sovitaan vastuut ja aikataulu sekä määritellään seuranta. Näin Päijät-Hämeen seuratoiminta voi edetä kohti tulevaisuuskuvaa 2030 askel kerrallaan, mutta määrätietoisesti.